

11. LEKCE

VADÍ, NEVADÍ (EIA, NIMBY)

AUTOR

Veronika Endrštová

AKTIVITA V KOSTCE

Cílem hodiny je přiblížit studentům proces EIA jako jeden z nástrojů ochrany životního prostředí (ŽP) a zároveň zapojování veřejnosti do rozhodovacích procesů. Studenti se nejprve prostřednictvím brainstormingu zamyslí nad možným významem pojmu EIA a následně pomocí článku získají představu o jeho základních charakteristikách. Funkci a historii tohoto právního nástroje poté doplní učitel ve výkladu. V druhé části hodiny studenti sami na sobě vyzkoušejí platnost tzv. NIMBY efektu („ne na mém dvorku“), který spočívá v odmítavém postoji k výstavbě určitých projektů v blízkosti místa, kde žijí. V druhé hodině vytváří studenti v týmech tzv. myšlenkovou mapu, prostřednictvím které mapují možné vlivy vybraného projektu na ŽP a zdraví obyvatel. Za domácí úkol studenti najdou min. jeden projekt plánovaný v blízkosti jejich bydliště a projednávaný v rámci EIA.

Souvislosti s hrou Evropa 2045, kdy lekci použít:

Téma lekce souvisí s ochranou ŽP, ale také s podporou zapojování veřejnosti do rozhodování. Lekci tak můžeme dát do souvislosti nejen s projektem Zelená Evropa, Natura 2000 nebo přímá jurisdikce, ale také s obecně participačním principem politiky. Je jí možno zařadit kdykoliv, neváže se přímo na konkrétní událost ve hře.

CÍLE AKTIVITY

Pokud se dozvíte, že vám za domem chtějí postavit spalovnu odpadu, asi se vám to nebude moc líbit. Odpadky na ale druhé straně produkuje každý. Je proto dobré vědět, jaké jsou možnosti vyjádřit se k plánům, které se vás dotýkají. Zároveň je ale také dobré si ujasnit, jaké vlivy na životní prostředí s sebou ten který projekt nese. Studenti by měli být na konci hodiny schopni vysvětlit, co se skrývá za zkratkami EIA a NIMBY a zároveň odvodit alespoň 10 obecných souvislostí mezi realizací konkrétního projektu a jeho vlivem na životní prostředí.

**ČASOVÁ
NÁROČNOST**

příprava učitele: 50 min.
práce ve vyučování: 90 min.
mimo výuku (studenti): 15 min.

POMŮCKY

Pomůcky obsažené v balíčku:

Příloha 1 – Článek (pracovní list pro studenty)
Příloha 2 – Tabulka NIMBY (pracovní list pro studenty)
Příloha 3 – EIA, NIMBY (texty pro učitele)

Pomůcky, které je třeba dále připravit:

- balicí papír, barevné fixy/pastelky

ZDROJE A ODKAZY

Buzan, T. Mentální mapování. Portál, Praha 2007.
Pike, G., Selby, D. Cvičení a hry pro globální výchovu. Praha: Portál, 2000.
<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=u&x=132560>
<http://www.enviwiki.cz/wiki/EIA>
[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/MZPMSFGRIBRY](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/MZPMSFGRIBRY)
<http://tomcat.cenia.cz/eia/view.jsp>

POPIS AKTIVITY

Postup při zadávání

1. vyučovací hodina

Studenti mohou sedět v lavici ve dvojicích, nebo si dát lavice do tvaru písmene „U“. Na druhou část aktivity je vhodné vytvořit z lavic tzv. hnízda (dvě a dvě lavice k sobě).

V úvodu hodiny napíšeme na tabuli zkratku „EIA“ a zeptáme se studentů, zda už se s ní někdy setkali, či nikoli. Pokud ano, zapíšeme na tabuli cokoliv, co si studenti se zkratkou spojují. Pokud studentům pojem nic neříká, můžeme je nechat tipovat, jaká slova by písmena ve zkratce mohla zastupovat. Zdůrazníme přitom, že se jedná o anglická slova, a v hodině se budeme bavit o zákoně na ochranu přírody. Třetí variantou je zkratku rozepsat a pomocí brainstormingu zaznamenat, co si studenti pod pojmem představují. Nápady zapisujeme na tabuli a zatím nijak nehodnotíme. Po pár minutách brainstorming ukončíme, zápis necháme na tabuli a rozdáme studentům článek (viz příloha 1). Jejich úkolem je doplnit do chybějících polí správnou větu, či její část. Studenti pracují samostatně, pouze výsledky zkontrolují se sousedem. Na splnění úkolu necháme 5–10 min. (v závislosti na schopnostech studentů).

Poté výsledky zkontrolujeme společně a na základě informací z textu můžeme zkorigovat předchozí brainstormingový zápis. Škrtneme, či smažeme pojmy, u kterých jsme si jisti, že s tématem EIA nesouvisí. Dále označíme ty, u kterých tuto jistotu dosud nemáme, a společně doplníme nové informace plynoucí z textu. Vše následně doplníme krátkým výkladem o systému EIA, jeho vzniku a funkci (viz příloha 3).

Plánování výstavby často naráží, podobně jako v článku, na odpor místních obyvatel. Tento jev se označuje jako tzv. „NIMBY“ efekt (ne na mém dvorku). Společně si vyzkoušíme, zda funguje i mezi studenty.

Rozdáme všem pracovní list (viz příloha 2) s tabulkou projektů. Úkolem studentů je ohodnotit projekty ve stupnici od 1 do 5 podle toho, jak se sami studenti k jejich realizaci staví. První sloupec (stavba ve vzdálenosti do 1 km od domu) necháme studenty vyplnit individuálně. Na vyplnění druhého a třetího sloupce pracují studenti ve dvojicích a v krátké diskusi se snaží najít společný postoj. Výsledky si zanesou každý do své tabulky. Po 10 min. aktivitu ukončíme a zbytek hodiny využijeme k diskusi a společnému objasnění principu NIMBY.

Mezi důležité otázky diskuse patří:

Který z projektů či staveb vnímáte jako nejproblematičtější? Proč? Podle čeho jste se při hodnocení rozhodovali? Co bylo hlavním důvodem přijetí některých projektů a co naopak důvodem odmítnutí? Převažovaly u vás spíše důvody morální, ochranné, či spíše sobecké?

2. vyučovací hodina

Druhou hodinu věnujeme mapování vlivů vybraných projektů na ŽP a zdraví lidí. Pro tyto účely rozdělíme třídu do skupin po 4–5 studentech. Tyto „expertní týmy“ si vylosují, či vyberou kartičku, na níž je zobrazen jeden z nabízených projektů (viz příloha 4).

Výstavba:

- spalovny komunálního odpadu
- nákupního centra
- letiště

POPIS AKTIVITY

- golfového hřiště
- dálnice
- větrné elektrárny
- aquaparku
- přehrady
- zřízení skládky nebezpečného odpadu

(pozn.: Výběr projektů můžete změnit, mělo by se však jednat o projekty, které mohou mít významný vliv na ŽP.)

Týmy budou mít za úkol zaznamenat řetězec souvislostí a asociací s projektem pomocí tzv. myšlenkové mapy (popis viz níže). Každá skupina má pro tvorbu k dispozici arch papíru (A2), barevné fixy či pastelky a lepidlo.

Zadání pro studenty je následující:

Představte si, že jste se v tuto chvíli stali nezávislými experty zkoumajícími možné důsledky spojené s realizací projektu, který jste si vylosovali/vybrali, tedy např. s výstavbou spalovny. Zkuste se vžít do situace, kdyby se tato stavba a následný provoz týkaly vašeho města či obce, a představte si, jaké všechny možné vlivy by měla na:

obyvatelstvo a jeho zdraví, ovzduší a klima, hlukovou situaci, povrchové a podzemní vody, půdu a horninové prostředí, zvířata, rostliny a chráněná území, krajinu, vlivy na hmotný majetek a kulturní památky.

Vaším cílem je zaznamenat v co největší šíři pozitivní i negativní vlivy projektu na životní prostředí a život lidí.

Vytvořte proto myšlenkovou mapu svých nápadů a zjištění. Při její tvorbě postupujte následujícím způsobem:

- DOPROSTŘED papíru nalepte nebo nakreslete obrázek projektu; obrázek můžete podle své fantazie dokreslit, či jinak tématicky doplnit (např. opatřit nápisem).

- K obrázku ve středu připojte HLAVNÍ VĚTVE nesoucí hlavní myšlenku, která se vám s tématem uprostřed spojuje. K nim napojujte větve druhé úrovně a k oběma pak třetí úrovně atd. (celá struktura nakonec připomíná stromy – hlavní větev jakožto kmen se dále košatí v hustou korunu rozšiřujících se větví).

- Při tvorbě se nebojte používat BARVY, text můžete doplnit také OBRÁZKY, větve můžete různě vlnit a zakřivovat.

- Každou linku (větev) pojmenujte jen JEDNÍM KLÍČOVÝM SLOVEM nebo slovním spojením.

- Hlavní větve symbolizují hlavní myšlenku spojenou s projektem (např. charakter projektu, hlavní důsledky), VEDLEJŠÍ VĚTVE myšlenku rozvíjejí, navazují na ní.

- Využijte celou plochu papíru, pište čitelně.

Příklad myšlenkové mapy najdete v Příloze 5.

Do mapy můžete zanést i hypotetické varianty vývoje. Studenty informujeme o tom, že mají na práci 15 min. a poté bude následovat příprava max. 2 min. prezentace pro ostatní. V rámci prezentace by skupina měla stručně shrnout hlavní proudy, kterými se ubíraly jejich myšlenky a na jaké nejvýznamnější pozitivní a negativní vlivy v souvislosti s projektem/stavbou narazili. Po skončení prezentace dáme prostor pro dotazy a doplnění. Společně prodiskutujeme sporné body a zhodnotíme, jak dobře se skupině podařilo splnit úkol.

V závěru hodiny můžeme studentům znovu rozdat tabulku (NIMBY – příloha 2) a vyzkoušet, zda podrobnější pohled na projekty nějak ovlivnil jejich postoj.

METODICKÉ POZNÁMKY

• Téma a instrukce k vypracování myšlenkové mapy je vhodné napsat na tabuli nebo flipchart a nechat na viditelném místě po celou dobu práce studentů. Zároveň doporučujeme pro názornost vytvořit společně se studenty jednu zkušební myšlenkovou mapu jako příklad a ujednotit tak představu o tom, co má být výstupem práce. Skupiny průběžně informujeme o čase zbývajícím do konce práce a zároveň skupiny obcházíme a sledujeme, zda nemají potíže s vypracováním zadání.

• Před skončením hodiny ještě zadáme domácí úkol: *Vyhleďte projekt, jehož realizace byla, či je, plánována v blízkosti vašeho bydliště, a byl/je projednávána v rámci EIA, viz: <http://tomcat.cenia.cz/eia/view.jsp>.*